

Perneczky Géza

Múzeumot kap a harminc éves Pécsi Műhely?

A Pécsi Műhely a Paksi Képtárban

Paksi Képtár, Paks

2000. április 7–április 30.

Azokban az egészen rendkívülien szép és meleg napokban, amikor az idei húsvét hetében váratlanul ránk tört az áprilisi nyár, Halász Károly, a Pécsi Műhely egykori tagja, jelenleg a Paksi Képtár vezetője (és ne felejtjük el: megalapítója), felhívott telefonon, hogy volna egy kis kiállítás Pakson, amit talán érdemes lenne megnéznem. Kötélnek álltam.

Mint minden hasonló időszakos rendezvényen, most is hallatlan fegyelem és a ökonómia uralta a képtár klasszikus tagolását épületének a nagytermét. A négy falon a Pécsi Műhely öt tagjának, Ficzek Ferencnek, Halász Károlynak, Kismányoky Károlynak, Pinczehelyi Sándornak, és Szijártó Kálmánnak egy-egy sorozata volt kiállítva. Zárt formák, geometrikusan tagolt alakzatok, betűkollázsok, és variácós ismétlésekkel elevenné tett motívumok: zománcmunkák, fotók, grafikai lapok sorakoztak egymás mellett. A tárlat születésnapjára ünnepelt. Ugyan igaz, hogy az akkori pécsi fiatalokból (de legyünk pontosak: Lantos Ferenc legjobb tanítványaiából) toborzódott Képzőművészeti Stúdió már a hatvanas évek végén javában dolgozott, mégis csak 1970-ben jelentek először Pécsi Műhely néven. Néhány évvel később, egy szitanyomattal készült mappa előszavában, Aknai Tamás felvetette még azt a gondolatot is, hogy van esetleg valami kapcsolat a román kori pécsi bazilikát építő egykori mesterek és kőfaragók pécsi műhelye, valamint az új csoportosulás elnevezése között, ez az ötlet azonban a konceptuális művészet évtizedében inkább hathatott költői parabolának, mint tudományos ténymegállapításnak.

Ma már azonban biztosak lehetünk abban, hogy a párhuzam nem volt egészen légből kapott. A Pécsi Műhely fiataljai – ma már érett, meglett művészek, és egyikük, Ficzek Ferenc már hosszú évek óta halott – hasonló szerepet játszottak a hetvenes évek neo-avantgárd művészetében nálunk, mint amelyet az egykori építőmesterek jelenthettek a Dunántúlon. Ahogy egyre-másra jelentek az országos kiállításokon, és aztán később a nemzetközi megmozdulásokon, a kézművesség meggyőző ismeretét és az anyagok, illetve a technikák addig csak ritkán tapasztalt tisztaságát és fegyelmezettségét hozták magukkal, és mindvégig megmaradtak a kezdetek nagyon konstruktivista ízü, szinte architektonikus nyugalmat és monumentalitást sugárzó stílusis jellegzetességeinél. Másrészt azonban éppen ők voltak azok is, akik már igen korán kezdtek filmmel, videóval, fotószekvenciákkal foglalkozni, és ezek a kísérletek olyan merészek, konkrét és (most valami furcsát mondok:) művészethez kötöttek voltak, hogy sok mai média-guru megirigyelhetné a szuggesztív erejüket és a színvonalukat.

Jellegzetesek voltak a performance-ai kvíziteiként szolgáló objektumok és dokumentációk is, és ezek is olyan esztendőkből születtek meg, amikor még nem volt divat Beuys módjára „puha” anyagokkal és a mentális munka kiválasztási termékeinek tekinthető tárgyakkal, szimbolikus jelentést sugárzó cók-mókkal a tárlatokon jelentkezni. Pinczehelyi sarló-kalapácsos önarcképe évtizedek óta a nemzetközi művészeti élet egyik visszatérő emblémája, Halász Károly babos kendőbe kötött úti batyuja, és a nagy múzeumok főműveit befőttesüvegekbe eltett stelázi-múzeuma pedig egy egész korszak objektív művészetének az indítékait magyarázhatja. A Pécsi Műhely az utolsó két évtized folyamán lassan elvesztette művész-csoport jellegét, és anélkül, hogy valaha is ünnepélyesen feloszlott volna, megszűnt zárt formáció lenni. De tagjai mindmáig arról ismerhetők fel, amit a kezdet pillanataiban is már biztosan uraltak: a racionális kontroll és a merész ötletek egyensúlyáról.

Ott, a Paksi Képtár „emlékkiállításán” aztán elárulta Halász Károly azt is, hogy lehet, hogy olyan szerencsések lesznek, hogy megkapják a jelenlegi épületet valamennyi helységét a képtár számára, vagyis az egész vármegyeházra emlékeztető egykori Erzsébet szállót. Az egyik legjelentősebb támogatójuk a paksi atomerőmű lenne, amely már eddig is sokat tett azért, hogy Paks, ez a korábban inkább csak a halászcserdjéről ismert megállóhely a hatos úton, ne csak az erőműnek köszönhetően emelkedjen ki a vidéki települések közül, hanem kulturális értelemben is jelentős város legyen. Sok minden indokolná ezt a bővítést, mindezekelőtt persze az, hogy a képtár anyaga, az ajándékozások, valamint a Pakson rendezett művész-táboroknak köszönhetően, de a kultusz tárca támogatása és a Nemzeti Kulturális Alapprogram juttatásai révén lehetővé vált vásárlások útján is évről-évre nő – és az így szaporodó művek színvonala vetekszik az országos gyűjteményével. Már most az a helyzet, hogy a képtár anyaga olyan nagy, hogy jelentős részét lehetetlen a látogatóknak bemutatni. Remekművekkel telnek a raktárak.

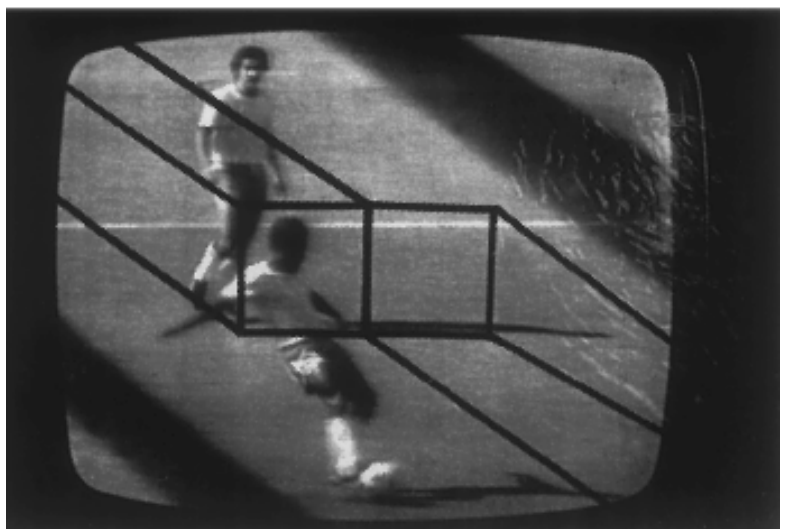
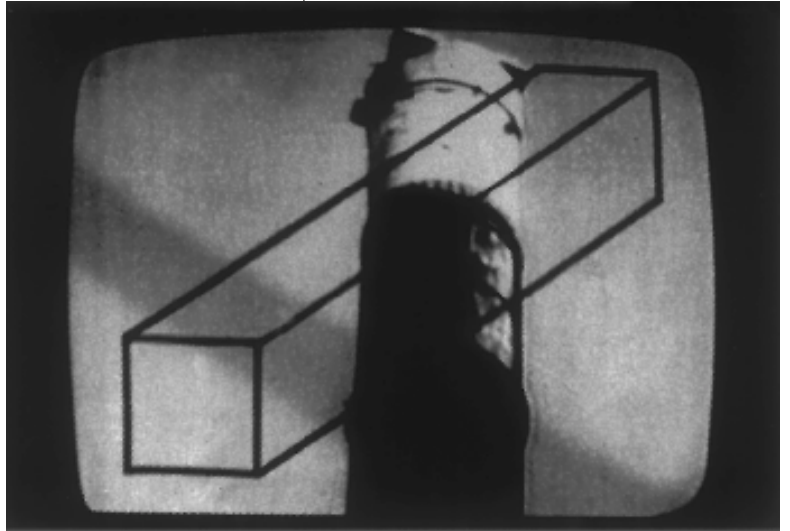
Ha megvalósulna a bővítés, biztos, hogy a képtár további segítséget kapna ahhoz is, hogy Halász Károly, mint egykori műhely-tag, egy, a Pécsi Műhely egész múltját felölelő, és valamennyi jelentős produktumát „múzeumba mentő” archívumot építhessen fel Pakson. Hogy ez a Pécsi Műhely Archívum esetleg nem Péccsett lesz majd, hanem valamivel közelebb

Szijártó Kálmán

Performance, 1979, Wrocław

a fővároshoz, az nem lenne különösképpen baj. Pécs azoknak a gyűjteményeinek sorával, amelyek között európai jelentőségűek is vannak (gondoljunk csak a Vasarely kollekcióna) úgyszólván túltelített múzeumi metropolisz. A „kilóra” ugyan kevesebb, de az ország műveltségét legalább oly fontos szempontból dokumentáló Pécsi Műhely gyűjtemény Pakson biztos, hogy szabadon lélegezhetne, és – ez sem mellékes szempont – ha híre menne, mi van ott, sok látogatót vonzana.

Halász Károly
Modulált Televízió, 1972, részlet